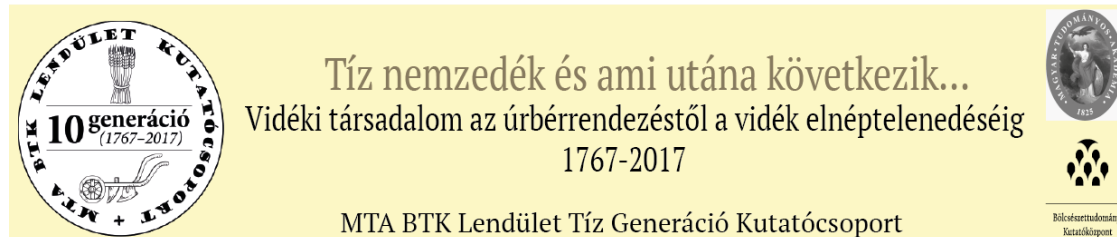


Fejlettségi és hasonlósági régiók a történeti vidéken?

A történeti tájegységek hosszú időtávú vizsgálata

Mikle György

A Magyar Regionális Tudományi Társaság XIX. vándorgyűlése
2021. 11. 04.



18. századi adatbázis

- Területi egyenlőtlenségek a történeti tájban (munkacsoport)
 - települési szintű adatbázis a történeti Magyarország területére
 - 13128 település
 - területi fejlettségi különbségek történeti alakulása, okai

- Bán Gergely Károly
- Demeter Gábor
- Hegedűs István
- Mikle György
- Szilágyi Zsolt
- Szulovszky János

Táblázatba rendezés, kódolás:

- Bagdi Róbert (DE)
- Bán Gergely Károly (DE)
- Demeter Gábor (BTK TTI)
- Hegedűs István (MNL)
- Németh Gábor (DE)
- Túri Zoltán (DE)
- Sebestyén Dávid
- Szilágyi Zsolt (DE)
- Papp István (DE)
- Vajda Zsófia

Klaszterezés

- az országterület tájegységei mennyire különböznek karakterükben
- milyen tényezők tekinthetők klaszterképzőnek
- van-e átfedés a fejlettségi és a hasonlósági régiók között
- időben mennyire állandó a területi kép → hosszú időtávú vizsgálat
 - 18. sz. → 20. sz.

Hasonlósági régiók – klaszteranalízis

1720

Zsellérek aránya az összeírt népességből

Egy jobbágyra jutó szántó

Jobbágyok aránya

A jobbágyok arányának változása (1720—1784)

Nemesek aránya

Polgárok aránya

Egy telkes jobbágyra jutó rét

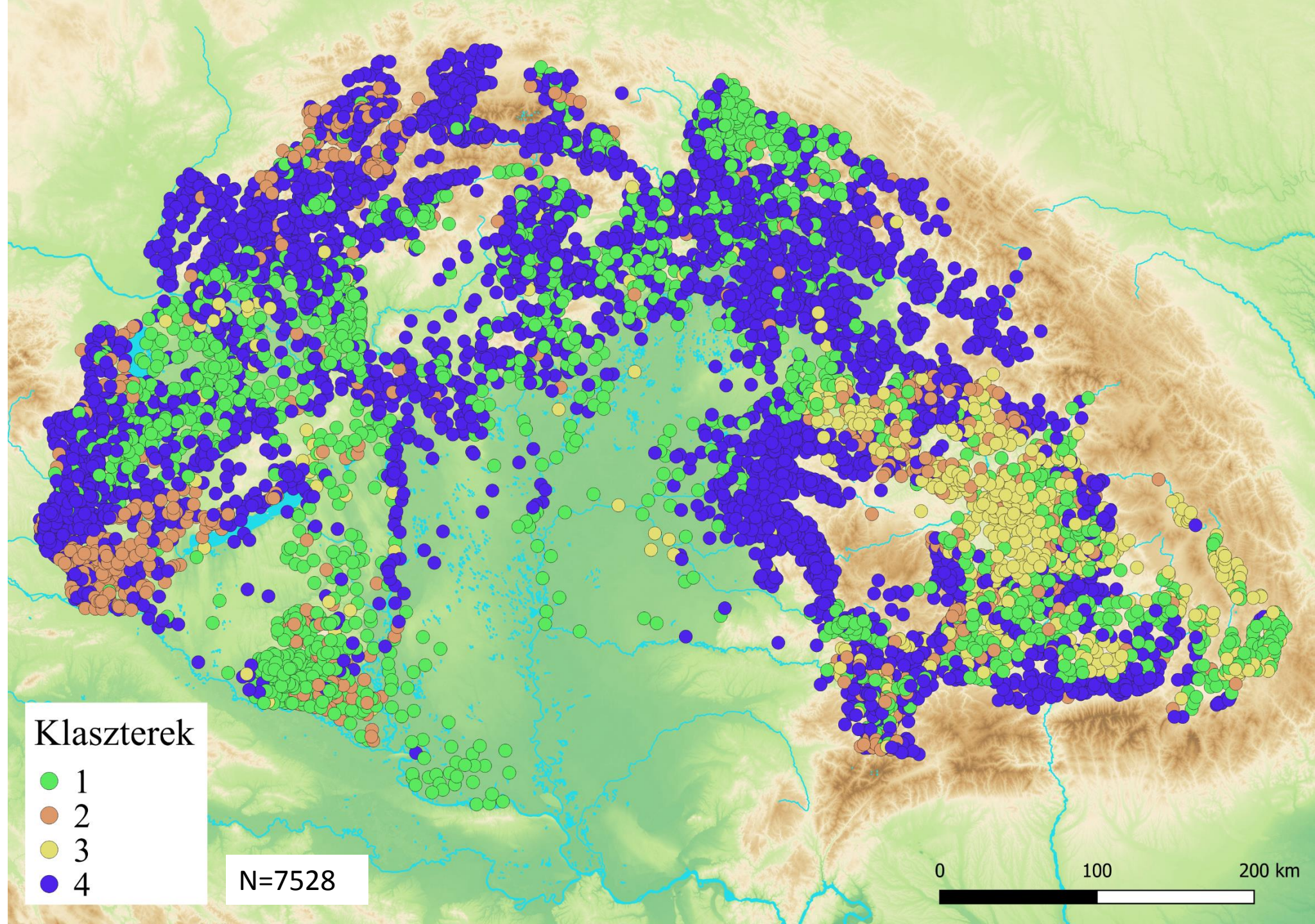
+ Nemzetiségi hovatartozás

Hasonlósági régiók – klaszteranalízis

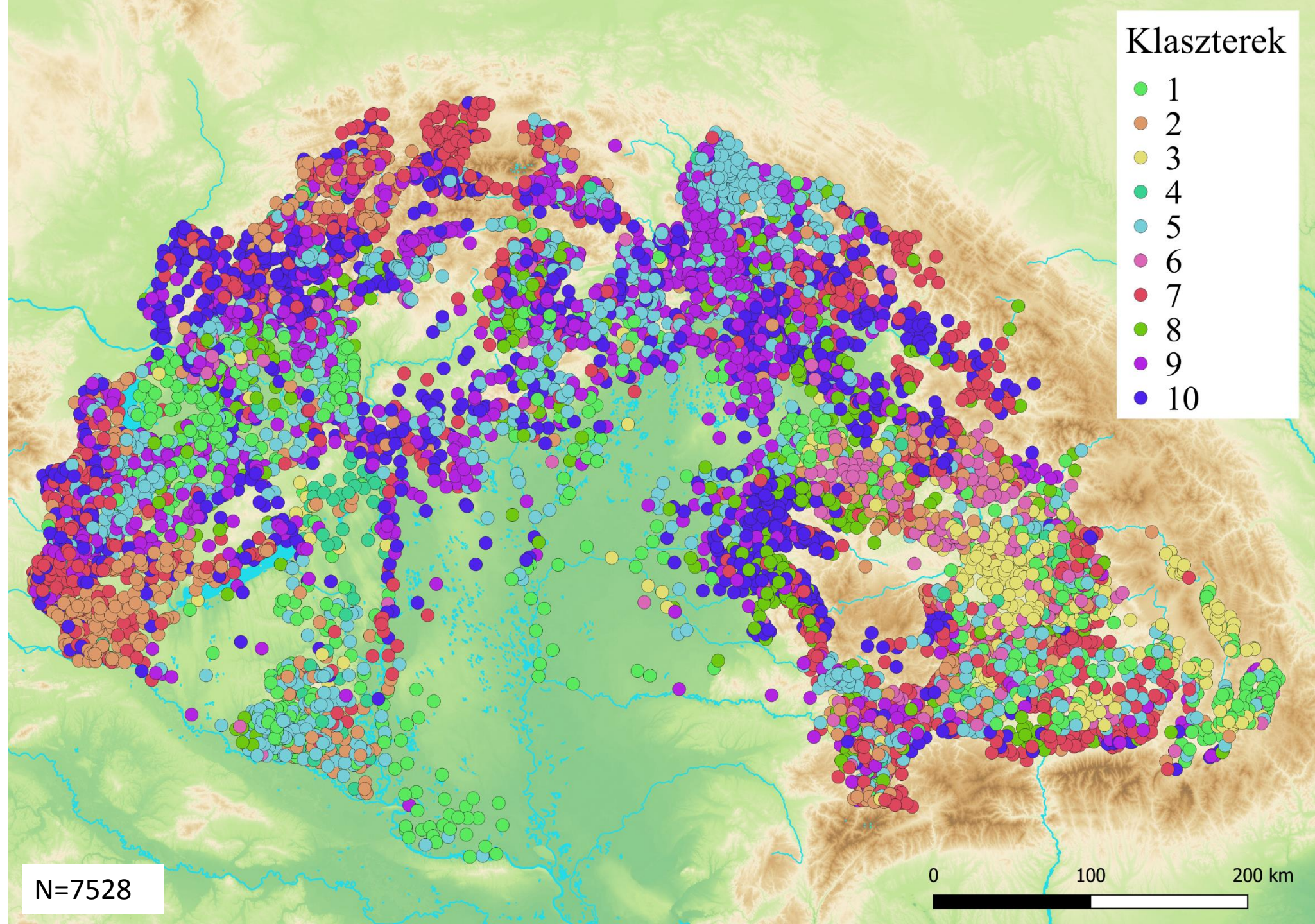
1784—1786 (Erdély nélkül)

Egy főre jutó terület (1786)	Gyerekek aránya (1784)
Egy főre jutó robotnapok száma (1786)	Serdülők aránya (1784)
Telkes zsellérek aránya (1786)	Nemesek aránya (1784)
Házatlan zsellérek aránya (1786)	Polgárok aránya (1784)
Egy parasztra jutó szőlőterület (1786)	Nőtlen férfiak aránya (1784)
Egy főre jutó adó (1786)	Zsellérek száma családonként (1784)
Idegenek aránya (1784)	Család házanként (1784)
Távollévők aránya (1784)	
+ Nemzetiségi hovatartozás	
+ Felekezeti hovatartozás	
+ Fejlettség (parókia + iskola száma)	+ Földminőség

1720

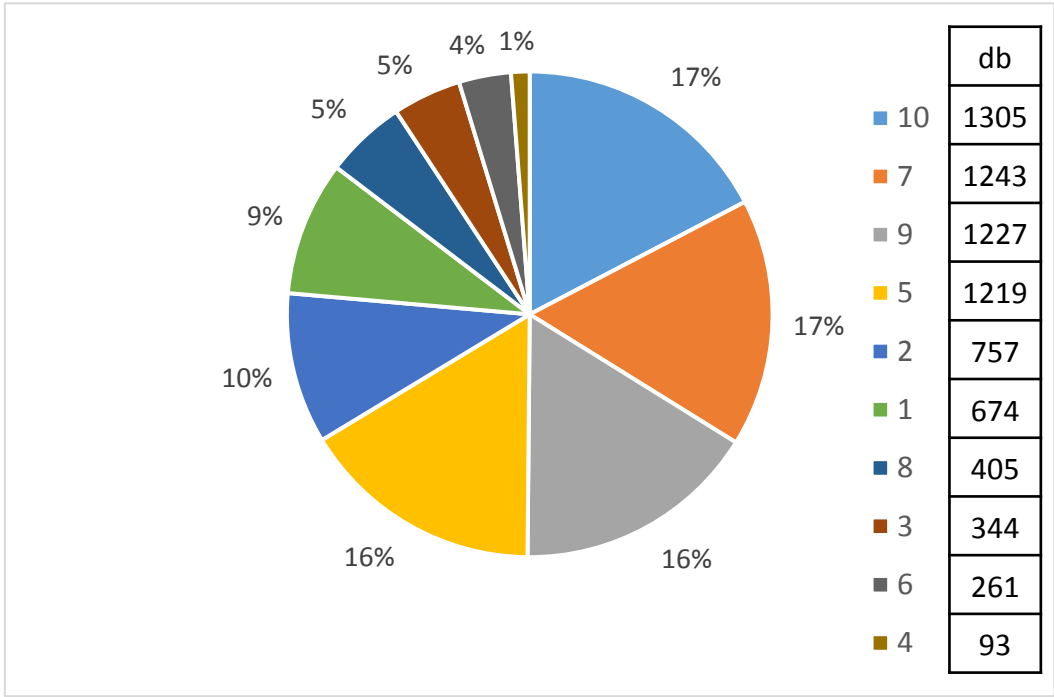


1720

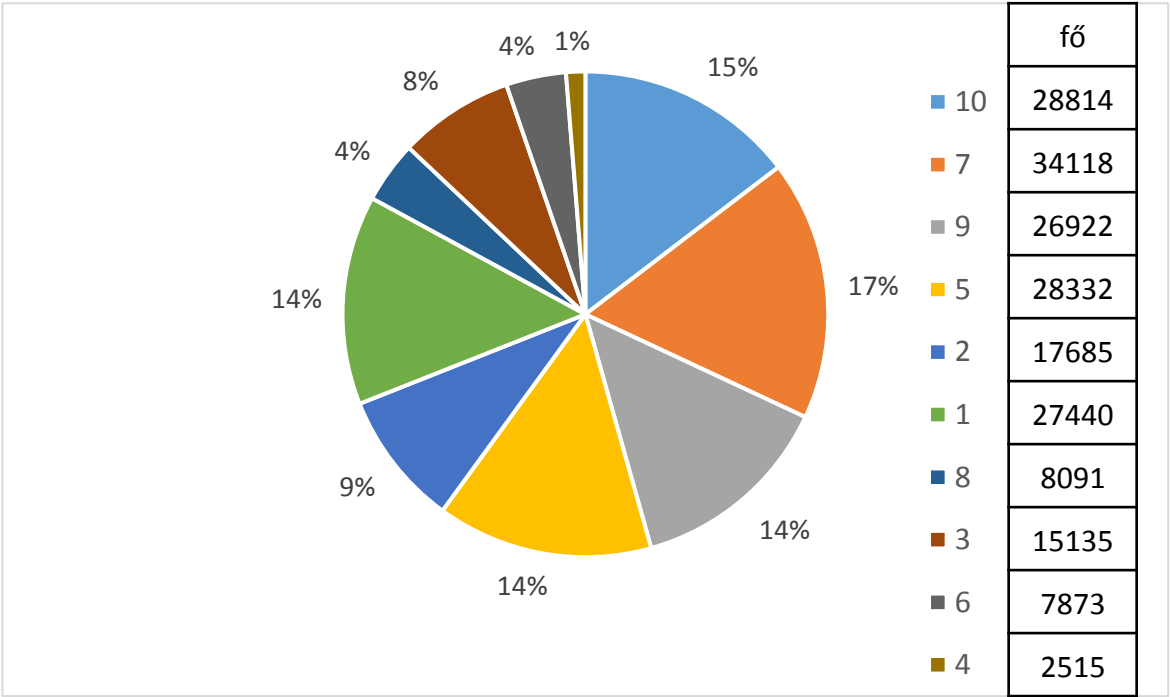


1720 – 10 klaszter

A települések klaszterek szerinti megoszlása

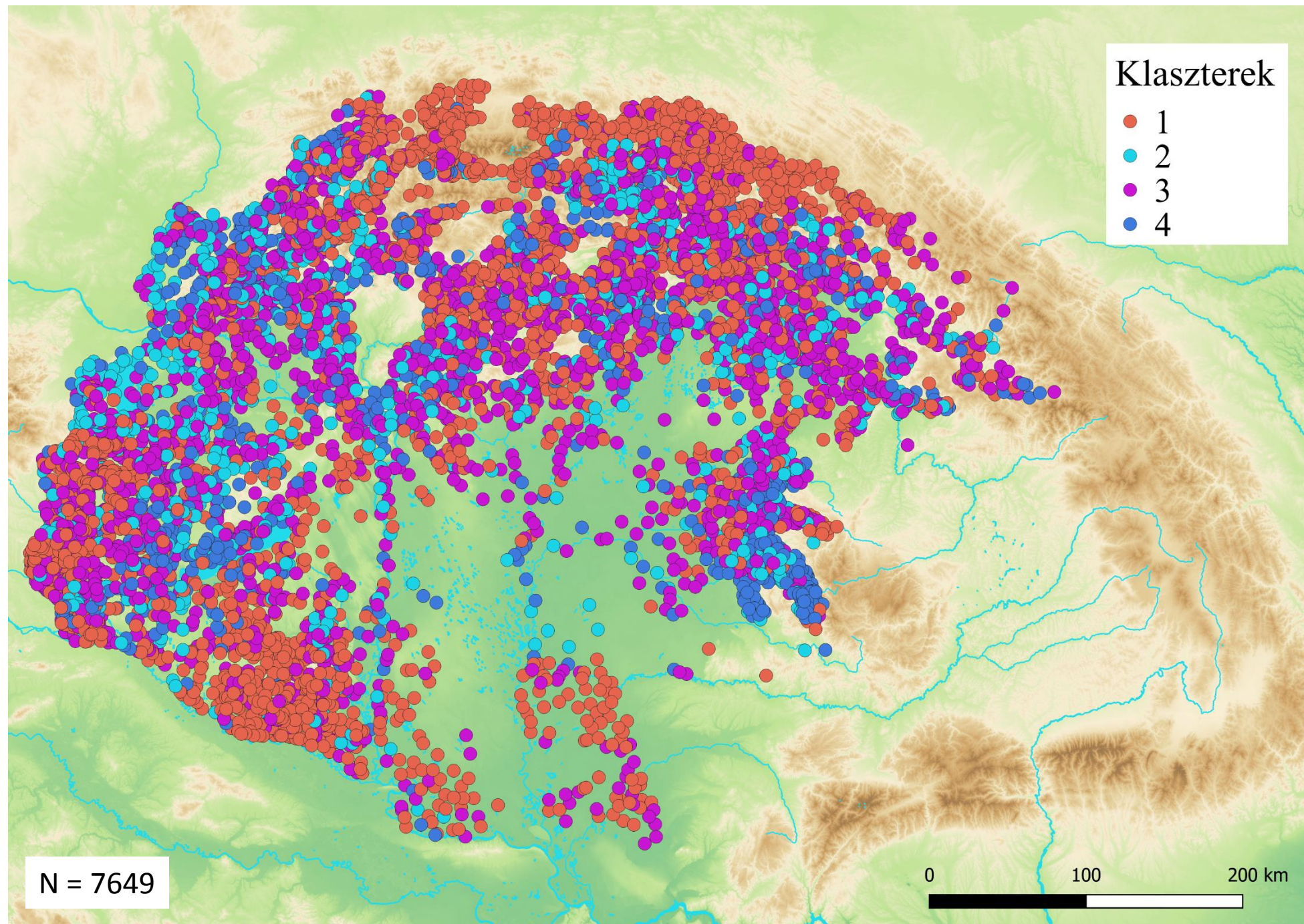


A népesség klaszterek szerinti megoszlása

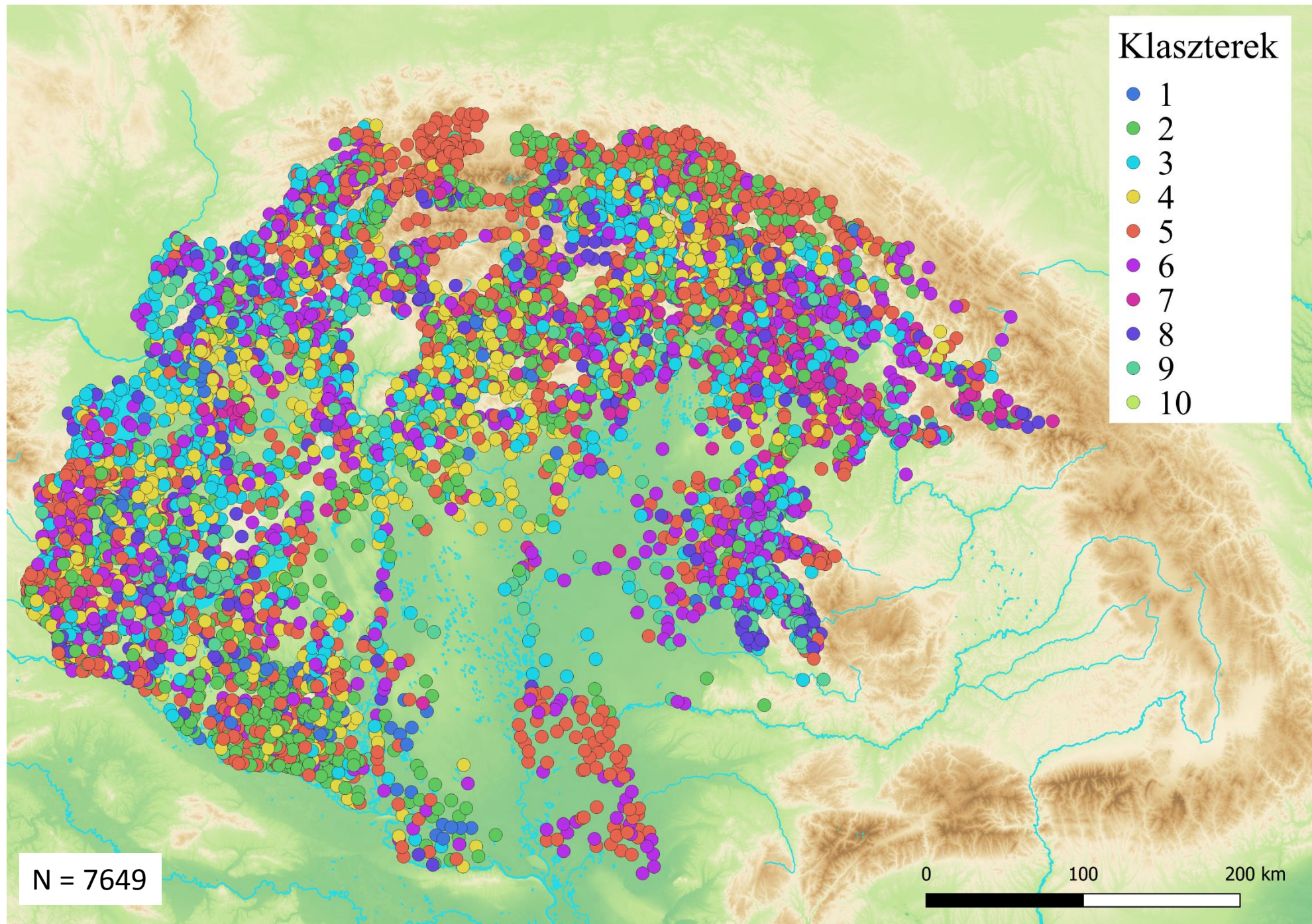


Klaszter		Zsellérek aránya az összeírt népességből	Egy jobbágyra jutó szántó	Jobbágyok aránya	A jobbágyok arányának változása (1720—1784)	Nemesek aránya	Polgárok aránya	Egy teljes jobbágyra jutó rét
1	Átlag	13,09	27,26	71,69	-25,65	4,65	0,04	4,74
	Szórás	14,682	3,714	25,61	31,42	11,57	0,98	2,616
2	Átlag	44,41	8,62	51,47	2,85	0,67	0	2,35
	Szórás	14,414	5,727	13,86	20,63	3,15	0	1,852
3	Átlag	34,73	29,78	25,59	18,97	6,88	0,14	11,69
	Szórás	26,060	,941	19,20	20,19	13,95	1,89	,730
4	Átlag	66,89	27,70	29,86	18,16	0,23	0	5,04
	Szórás	10,959	3,349	10,77	16,60	1,19	0	2,508
5	Átlag	5,33	16,07	89,13	-35,87	2,57	0,45	2,55
	Szórás	9,274	3,808	16,17	20,23	9,09	5,68	1,401
6	Átlag	28,44	16,21	53,33	-5,26	4,19	0	9,06
	Szórás	17,810	5,467	23,58	26,68	9,30	0	2,135
7	Átlag	9,16	4,99	84,84	-24,34	3,24	0,05	1,40
	Szórás	11,367	3,586	17,40	16,20	11,98	1,21	1,058
8	Átlag	2,40	7,36	93,09	-43,80	1,47	0	4,73
	Szórás	6,141	2,874	13,02	22,22	7,16	0	1,103
9	Átlag	2,34	10,03	96,22	-58,71	0,73	0	1,66
	Szórás	5,236	2,825	7,22	17,21	3,73	0	1,065
10	Átlag	1,45	3,74	97,54	-66,01	0,61	0	1,38
	Szórás	4,076	2,080	6,05	16,72	3,74	0	1,094
Összesen	Átlag	12,17	11,68	81,02	-34,30	2,20	0,09	2,98
	Szórás	18,762	8,781	25,15	32,28	8,50	2,39	2,936

1784/1786

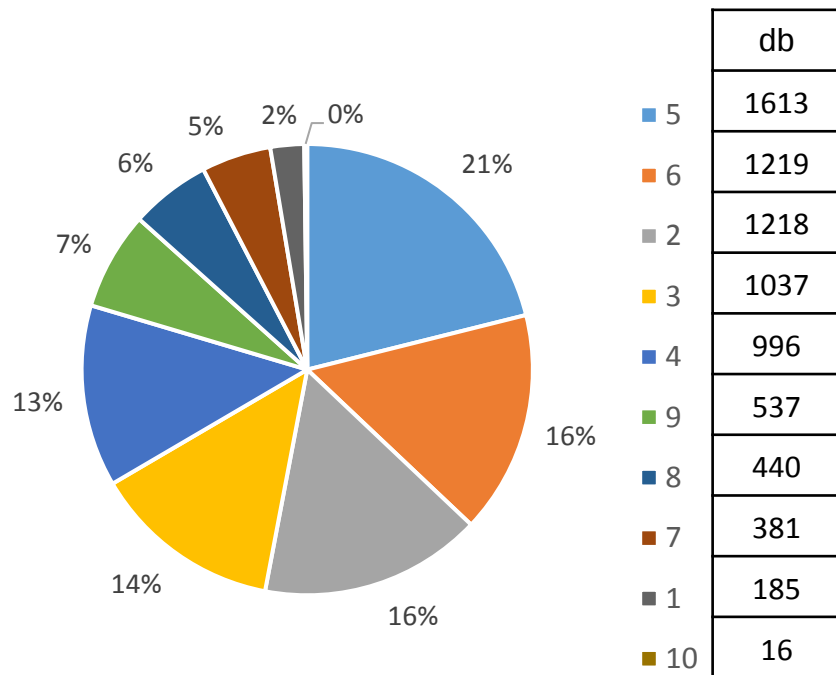


1784/1786

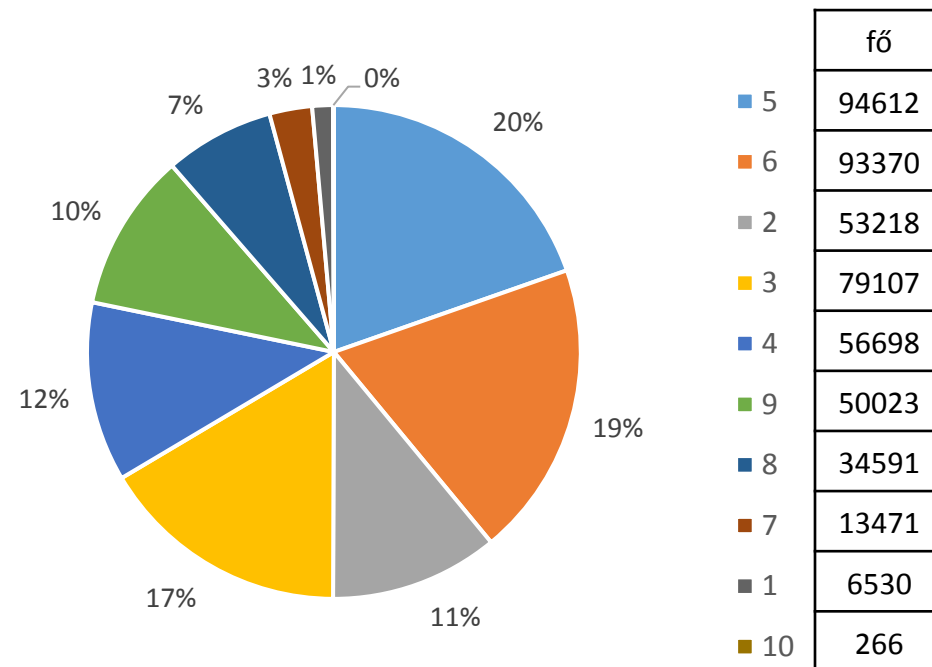


1784 / 1786 – 10 klaszter

A települések klaszterek szerinti megoszlása

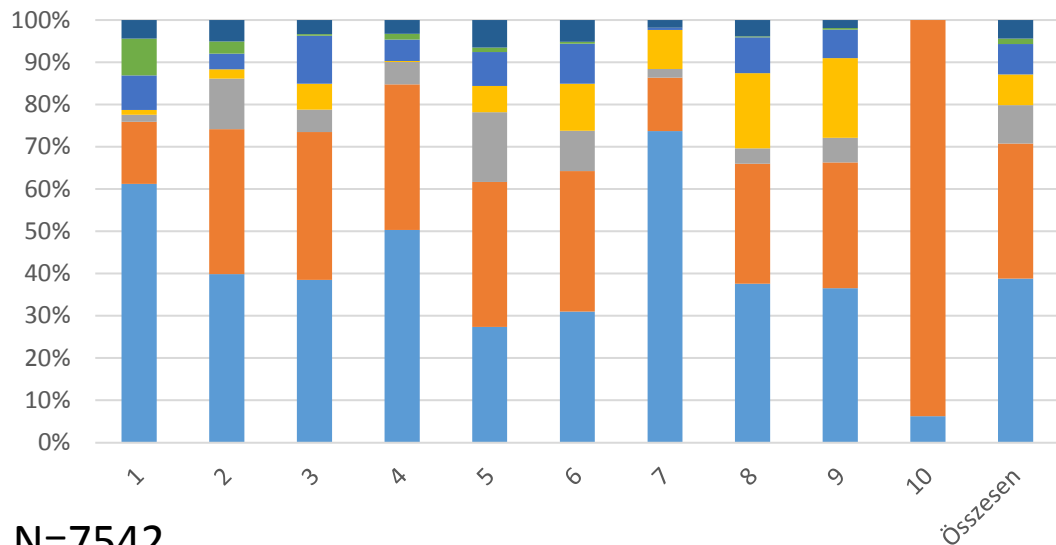


A népesség klaszterek szerinti megoszlása



Ward Method		hold_per_fo1 786	robot_korr_e gyfore1786na p	telkes%1786	hazatlan%178 6	szolo_per_par aszt1786	egyebado_pe r_fo_1786	idegen _arany	tavol_a rany17 84	gyerek 1784ar any	serdul1 784ara ny	nemea sarany 84	polgara ny84	nötlenf fiarany 84	zseller percsal ad178 4	csalad hazank ent84
1	Átlag	31,13	108,35	96,55	,60	,33	23,22	1,77	1,42	15,28	4,15	6,77	1,12	61,05	,6119	1,3054
	Szórás	21,58	30,23	5,66	2,42	,94	11,23	2,15	1,62	3,33	1,63	12,19	2,35	6,93	,21354	,25485
2	Átlag	14,15	53,39	94,71	1,09	,22	11,95	1,82	2,02	13,85	3,96	7,44	,95	59,98	,5337	1,2623
	Szórás	6,64	16,02	6,25	2,46	,79	3,95	2,30	2,48	2,93	1,64	15,67	2,14	6,45	,20446	,22490
3	Átlag	7,11	29,94	50,14	12,03	,31	6,58	1,54	2,11	14,66	4,36	12,42	1,67	60,90	,6533	1,3422
	Szórás	5,26	15,20	8,97	11,55	,92	3,68	1,36	1,96	3,01	2,18	24,01	3,02	4,98	,19161	,27970
4	Átlag	14,41	56,92	73,61	7,51	,39	12,61	1,38	1,46	15,37	4,22	5,48	1,11	60,83	,6165	1,3317
	Szórás	6,68	18,59	7,73	7,76	1,12	4,62	1,34	1,22	2,57	1,34	9,35	2	6,16	,17909	,22284
5	Átlag	8,82	32,08	88,54	2,67	,56	7,52	,98	1,37	14,47	3,74	3,59	1,05	61,98	,5011	1,2593
	Szórás	5,08	16,39	7,97	4,09	1,87	4,01	1,08	1,33	3,58	1,45	7,90	2,41	24,54	,21787	,48110
6	Átlag	6,25	26,28	67,16	5,43	1,28	6,05	1,54	1,75	14,41	4,08	5,36	2,67	60,21	,6058	1,2573
	Szórás	3,84	12,09	9,07	5,51	4,18	2,94	1,52	1,59	2,99	1,37	9,52	7,96	4,90	,22105	,24598
7	Átlag	8,18	36,24	78,50	3,52	,43	8,23	1,41	1,96	10,86	3,07	70,29	,75	61,64	,4746	1,2299
	Szórás	4,27	16,03	12,60	6,63	1,54	3,84	1,32	1,46	3,21	1,29	42,74	2,06	3,97	,15861	,18745
8	Átlag	1,31	8,90	3,50	6,58	,40	1,26	1,85	2,25	14,14	3,90	25,82	6,09	60,05	,7616	1,2772
	Szórás	2,65	4,48	7,27	12,33	1,88	1,30	2,39	2,01	4,83	1,62	47,43	13,72	4,46	,51616	,34433
9	Átlag	3,27	18,21	27,88	5,44	1,21	3,38	1,26	1,49	14,73	4,14	8,13	1,56	60,26	,6954	1,2145
	Szórás	2,61	15,71	10,10	7,21	2,96	2,33	1,20	1,19	2,98	1,36	14,65	2,97	10,03	,26999	,24980
10	Átlag	,22	6,19	,78	99,02	,05	,11	2,10	4,52	14,22	3,98	44,45	1,89	64,10	,7429	1,3577
	Szórás	,74	2,02	3,13	3,91	,21	,32	1,65	2,28	3,76	1,51	29,15	3,87	4,39	,17849	,20824
Total	Átlag	9,42	37,18	69,32	5,37	,59	8,27	1,44	1,74	14,34	3,99	11,01	1,70	60,81	,5892	1,2778
	N	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649	7649
	Szórás	8,04	23,88	26,57	8,95	2,24	5,66	1,63	1,76	3,34	1,60	24,71	5,21	12,52	,24997	,31590

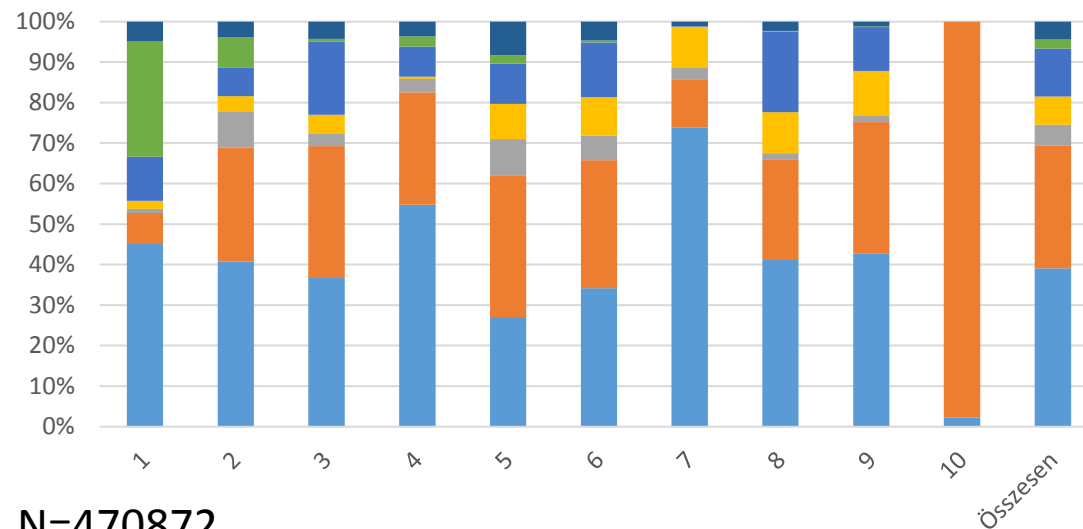
A települések nemzetiségi karaktere klaszterek szerint



N=7542

Magyar Tót Orosz (ruszin) Oláh Német Szerb Minden más

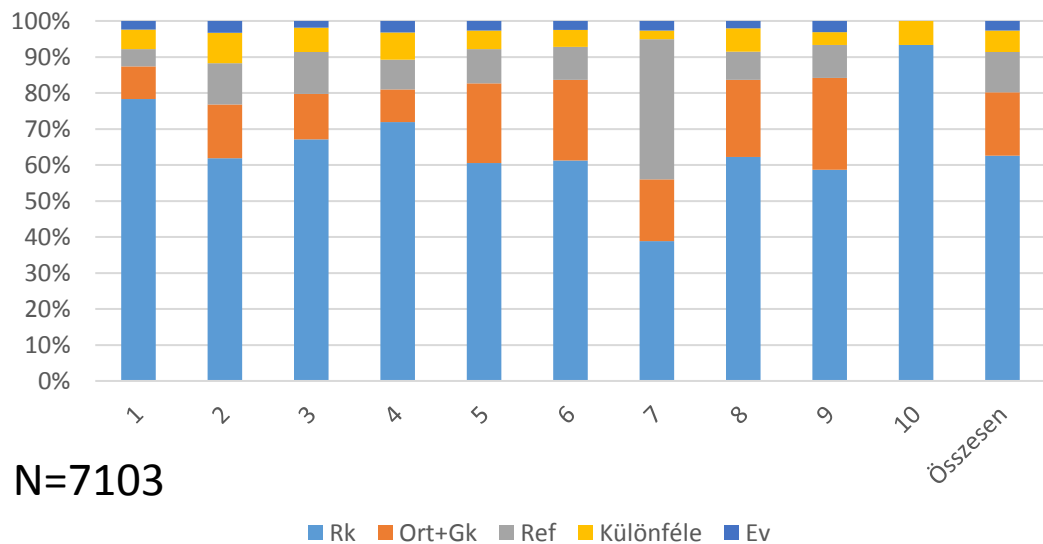
A népesség nemzetiségi karaktere klaszterek szerint



N=470872

Magyar Tót Orosz (ruszin) Oláh Német Szerb Minden más

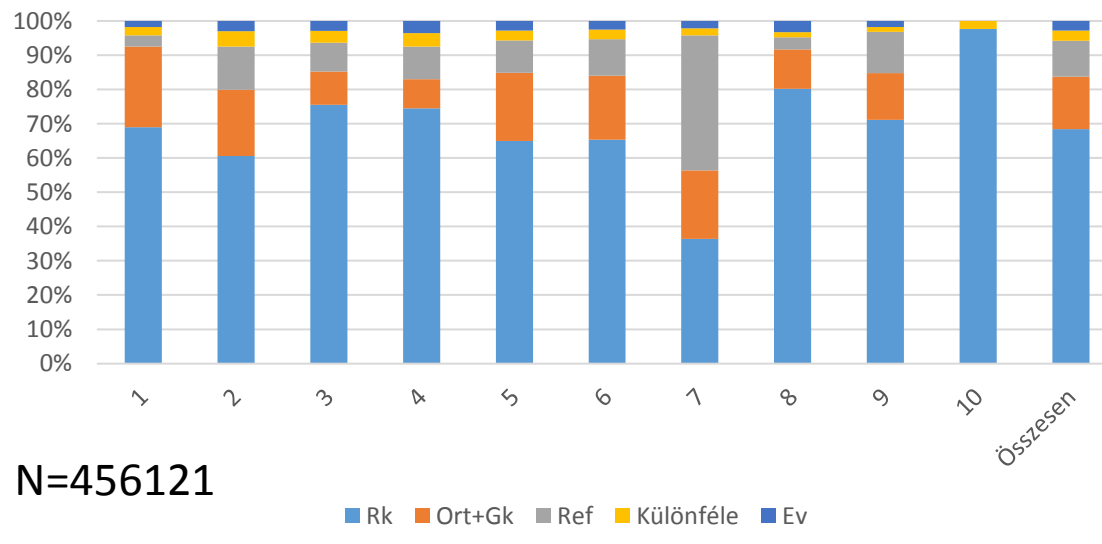
A települések felekezeti karaktere klaszterek szerint



N=7103

Rk Ort+Gk Ref Különféle Ev

A népesség felekezeti karaktere klaszterek szerint



N=456121

Rk Ort+Gk Ref Különféle Ev

1784/1786
– Nominális
mutatókkal

+ Nemzetiségi
hovatartozás

+ Felekezeti
hovatartozás

+ Fejlettség (parókia
+ iskola száma)

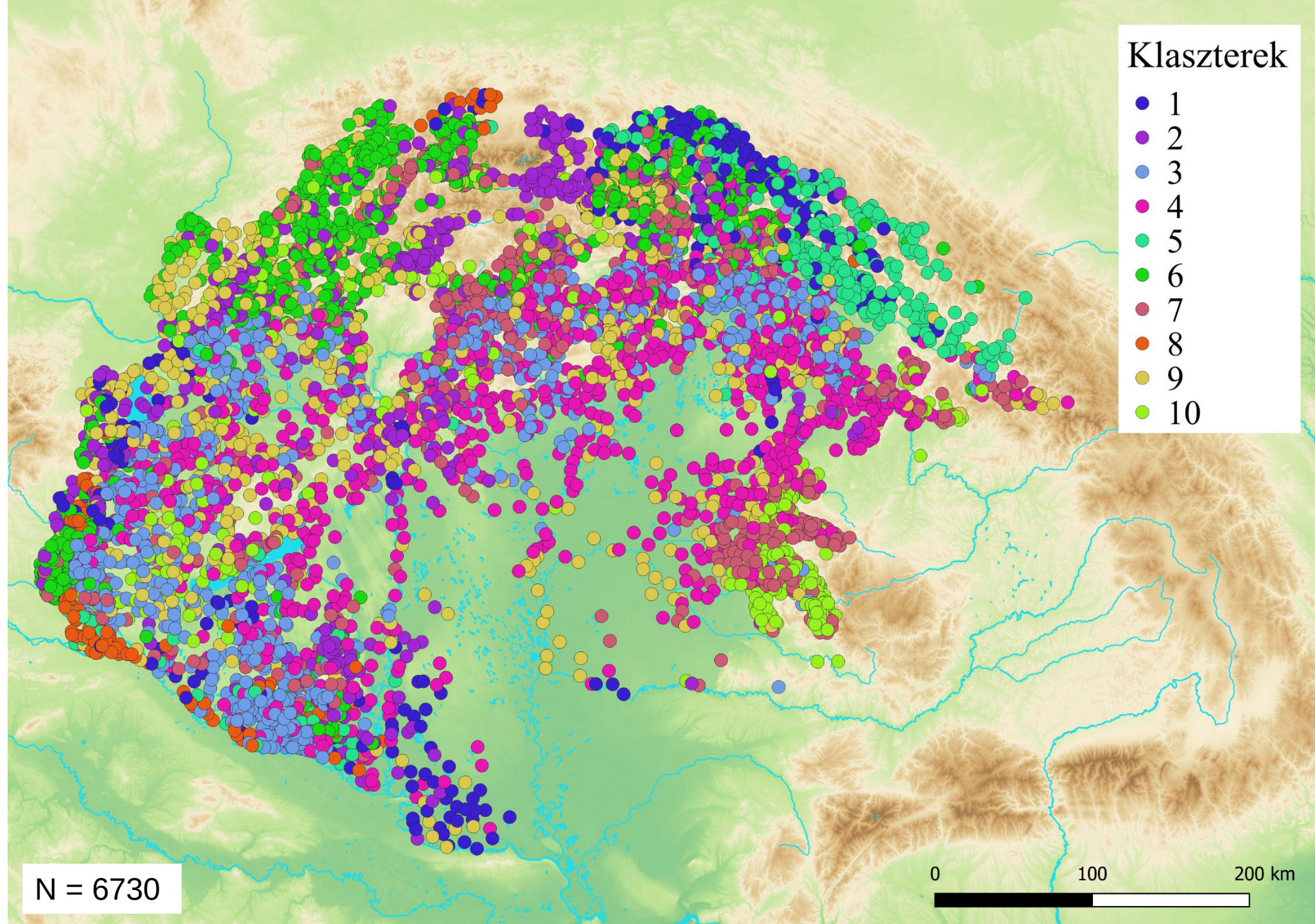
+ Földminőség

Klaszterek

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

N = 6730

0 100 200 km



Ward Method		hold_per_fo1786	robot_korr_egyf ore1786nap	telkes%1786	hazatlan%1786	szolo_per_paras zt1786	egyebado_per_f o_1786	idegen_ arany	tavol_ar any1784	gyerek1 784aran y	serdul17 84arany	nemeas arany84	polgaran y84	nötlenffi arany84	zsellerp ercsalad 1784	csaladh azanken t84
1	Átlag	15,16	45,56	83,32	4,49	,26	9,46	,88	1,09	14,04	3,88	2,60	,81	60,09	,5157	1,2207
	Szórás	17,95	28,85	14,45	6,93	,81	5,19	1,04	1,23	2,76	1,27	11,02	1,84	6,95	,18921	,19578
2	Átlag	12	41,47	80,33	5,04	,38	9,44	1,54	1,97	14,09	4,08	3,68	1,63	60,77	,5435	1,3358
	Szórás	7,74	21,48	15,99	6,89	1,69	4,85	1,52	1,60	2,63	1,34	8,64	3,26	7,32	,19753	,24495
3	Átlag	12,17	50,53	79,30	4,17	1,06	11,63	1,49	1,59	14,78	4,02	12,05	1,04	60,66	,5825	1,2640
	Szórás	7,58	26,58	16,84	7,43	3,81	5,89	1,99	1,52	3,65	2,13	22,16	2,13	9,23	,20709	,23054
4	Átlag	11,55	42,61	77,77	4,70	,77	9,63	1,26	1,44	13,81	3,80	20,55	1,28	60,99	,5701	1,3177
	Szórás	7,11	18,86	13,93	5,82	2,19	4,70	1,11	1,12	2,92	1,14	30,31	2,38	5,49	,19198	,51344
5	Átlag	6,79	30,12	73,34	4,48	,25	6,86	1,28	1,04	14,35	3,81	2,06	,54	58,77	,5621	1,1851
	Szórás	5,96	16,71	25,91	6,91	1,52	8,41	1,69	1,28	3,93	1,78	10,14	2,32	6,73	,41172	,17489
6	Átlag	9,31	38,35	77	5,50	,39	8,53	1,56	2,12	14,57	4,09	8,10	,95	61,21	,5475	1,2586
	Szórás	5,54	20,99	19,06	7,96	1,45	4,64	1,65	2,06	3,33	1,59	22,72	2,15	9,49	,22634	,25281
7	Átlag	9,20	39,16	74,88	4,22	,41	8,68	1,49	1,90	14,64	4,07	7,64	1,13	59,41	,6305	1,2967
	Szórás	6,22	21,10	19,93	6,82	1,47	4,93	1,49	2,07	3,22	1,49	15,45	3,30	7,67	,22909	,30057
8	Átlag	9,55	37,09	79,16	3,25	,26	9,48	1,68	1,43	14,56	4,25	2,49	1,28	63,16	,5388	1,1414
	Szórás	6,58	22,92	23,39	7,09	1,03	5,33	1,78	1,56	3	2,88	11,66	2,72	4,76	,27374	,15100
9	Átlag	5,79	24,83	41,77	9,15	,83	5,21	1,70	2,06	13,77	4,09	18,62	4,72	62,52	,6483	1,3468
	Szórás	4,69	15,88	20,32	9,75	2,23	3,55	1,45	1,58	3,22	1,23	34,04	10,67	30,91	,19705	,27134
10	Átlag	1,71	11,83	15,95	6,94	,66	1,92	1,14	1,78	14,92	3,92	15,89	1,22	60,31	,7449	1,2030
	Szórás	2,14	7,36	16,35	18,07	2,48	1,66	1,33	1,93	4,06	1,45	34,31	3,71	10,55	,33308	,28723
Total	Átlag	9,63	37,93	69,64	5,36	,61	8,46	1,43	1,73	14,33	4	11,24	1,55	60,82	,5885	1,2782
	N	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730	6730
	Szórás	8,06	23,22	25,83	8,67	2,27	5,58	1,56	1,69	3,32	1,59	24,74	4,61	13,19	,24102	,31082

Tervek, lehetőségek

- további időmetszetekkel történő összevetés
- fejlettségi régiókkal történő összevetés (lásd Demeter Gábor)
- egyéb attribútumok alapján való regionalizálás → összehasonlítás
 - birtokos típusa (állami, egyházi, hitbizomány, kisbirtok)